

Barn - och grundskolenämnden

Täby kommuns urvalsgrunder vid skolplacering

Bakgrund

Vid årets skolval översteg antalet sökande antalet platser vid vissa skolor varför urvalsgrunder för placering måste tillämpas. Vilka dessa urvalsgrunder är och hur de ska tolkas och omsättas i praktiken var inte helt klart för berörda föräldrar och rektorer. Barn- och grundskolenämnden beslutade därför, 2011 03 29, att ge utbildningschefen i uppdrag att se över urvalsgrunderna vid skolplacering. Syftet med en översyn är att det både för vårdnadshavare och skolor tydligt ska framgå på vilka grunder en skola placerar elever.

Sammanfattning

Vårdnadshavarens önskemål beaktas, om att deras barn ska tas emot i en viss skola, så långt det är möjligt utan att andra elevers berättigade krav på placering i en skola nära hemmet åsidosätts (skollag 2010:800, 10 kap. 30 §). Täby kommuns tolkning av "nära hemmet" är att det innebär en relativ närhet för respektive elev. Ingen elev har således en garanterad plats i den närmaste skolan eller har förtur dit. För elev som ska börja i förskoleklass alt. i år 1 ska dock hänsyn även tas till om det finns syskon på den aktuella skolan. Mätning av avstånd och bedömning av relativ närhet görs centralt i kommunen. Rektor fattar beslut om placering.

Samtliga vårdnadshavare måste göra tre val. De tre valen, första, andra- och tredjehandsvalen, aktuella för en plats på en skola ett visst skolår väger lika tungt.

Barn/elever som, p.g.a. av platsbrist, inte kan få något av sina tre valda alternativ tillgodosedda placeras vid närmaste kommunala skola, som kan erbjuda plats. Detta gäller även elever som inte gjort något val.

Förslag till beslut

Barn – och grundskolenämnden beslutar

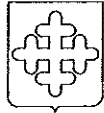
- att vårdnadshavares val ligger till grund för skolplacering
- att Täby kommun tillämpar relativ närhet vid skolplacering

- att hänsyn även ska tas till om eleven har syskon på den aktuella skolan.¹

Gunilla Fredholm
T.f. Utbildningschef

¹ Barn som har syskon som går på den aktuella skolan det läsår barnet ska börja i förskoleklass eller i år 1. Med "syskon" avses barn boende i samma hushåll. Definitionen av begreppet "hushåll" följer samma definition som gäller för förskolan och skolbarnsomsorgen, hämtat ur *Förordningen om statsbidrag inom förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg*, dvs. folkbokföringsadressen.

Kersti Blidberg
Johanna Norberg
Sara Ribbenfjärd
Tommy Nilsson

Täby kommuns urvalsgrunder vid skolplacering

Bakgrund

Vid årets skolval översteg antalet sökande antalet platser vid vissa skolor varför urvalsgrunder för placering måste tillämpas. Vilka dessa urvalsgrunder är och hur de ska tolkas och omsättas i praktiken var inte helt klart för berörda föräldrar och rektorer. Barn- och grundskolenämnden beslutade därför, 2011 03 29, att ge utbildningschefen i uppdrag att se över urvalsgrunderna vid skolplacering. Syftet med en översyn är att det både för vårdnadshavare och skolor tydligt ska framgå på vilka grunder en skola placerar elever.

Nuvarande bestämmelser, kommunala skolor

I såväl den tidigare som i den nya skollagen är vårdnadshavarens önskemål om placering utgångspunkt för bestämmelserna. Det sägs också tydligt att en elevs önskemål inte får tillgodoses om det inkräktar på en annan elevs berättigade krav på en placering i en skola *nära hemmet*.¹ Det är således två grundprinciper som gäller vid fördelning av elever på olika skolor, vårdnadshavarens önskemål och det som brukar kallas närhetsprincip.

Närhetsprincipen innebär en oinskränkt rättighet att placeras i en skola nära hemmet. Det innebär dock inte att det måste vara den närmaste skolan. Det

¹ Skollagen 10 kap. 30 § (2010:800) *En elev ska placeras vid den av kommunens skolenheter där elevens vårdnadshavare önskar att eleven ska gå. Om den önskade placeringen skulle medföra att en annan elevs berättigade krav på placering vid en skolenhet nära hemmet åsidosätts, ska dock kommunen placera eleven vid en annan skolenhet inom sin grundskola.*

Kommunen får annars frångå elevens vårdnadshavares önskemål endast om

1. den önskade placeringen skulle medföra betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för kommunen, eller

2. det är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero.

Beslut enligt andra stycket 2 gäller omedelbart, om inte annat beslutas.

kan finnas flera skolor i kommunen som kan anses ligga nära hemmet. **Under förutsättning att närhetsprincipen följs** är kommunen skyldig att i betydande utsträckning ta hänsyn till vårdnadshavarens önskemål om i vilken skola deras barn ska placeras. Endast vissa bestämda omständigheter får beaktas som anledning till att inte tillmötesgå önskemålet. Det finns således en skyldighet enligt lag för skolledningen/kommunen att göra dessa överväganden i varje enskilt fall.

(Vissa bestämda omständigheter skulle kunna vara att en elev i behov av särskilt stöd av något slag inte kan få det på den skola där eleven önskar gå. Det kan ha att göra med tillgång till särskild kompetens, speciell utrustning eller särskilt anpassade lokaler. För Täbys del är detta knappast aktuellt eftersom placering av elever med behov av särskilt stöd sker via Enheten för Elevstöd.)

Nuvarande bestämmelser, fristående skolor

Fristående skolor ska vara öppna för alla sökande som har rätt till den aktuella skolformen. Som en följd av principen om öppenhet får endast sådana urvalsgrunder som inte sätter öppenheten ur spel tillämpas, exempelvis anmälningsdatum, syskonförtur och färdighetsprov. Urvalsgrunderna ska vara godkända av Skolverket/Skolinspektionen.

Skolval, grundförutsättningar

Skolval ska göras av alla vårdnadshavare till barn i Täby som ska börja i förskoleklass och år 6.² Om barnet går i år 5 i en skola med möjlighet till fortsatt skolgång, erbjuds vårdnadshavaren att göra skolval för år 6. Gör inget val är det liktydigt med att eleven ska fortsätta i samma skola. I skolor som endast har undervisning till och med år 3 ska skolval göras till år 4.

En elev som går i förskoleklass har *förtur/rätt* till fortsatt skolgång i samma skola.

En elev som har fått platserbjudande behåller sin placering även om en annan elev, som bor närmare men ansöker om plats efter det att systemet har stängts, alternativt flyttar in på en adress som annars enligt närhetsprincipen hade kommit ifråga först.

De fristående skolorna har egna ansökningsrutiner. För att välja en fristående skola ska ansökan göras både till skolan och via Täbys internetbaserade skolvalssystem. Detta för att kommunen är skyldig att veta i vilken skola alla elever folkbokförda i Täby går och för att skolpeng ska kunna utbetalas.

Kommunen är skyldig att se till att varje barn i skolåldern som är bosatt i kommunen har en skolplacering. Kommunen använder sig av bevaknings-/upptagningsområden centralt för bevakning av barn som ska börja i försko-

²Med en ny organisation för grundskolan görs skolvalet istället inför år 7.

leklass. Dessa områden är således ingenting som den enskilda skolan ska utgå från/ta hänsyn till vid skolplacering.

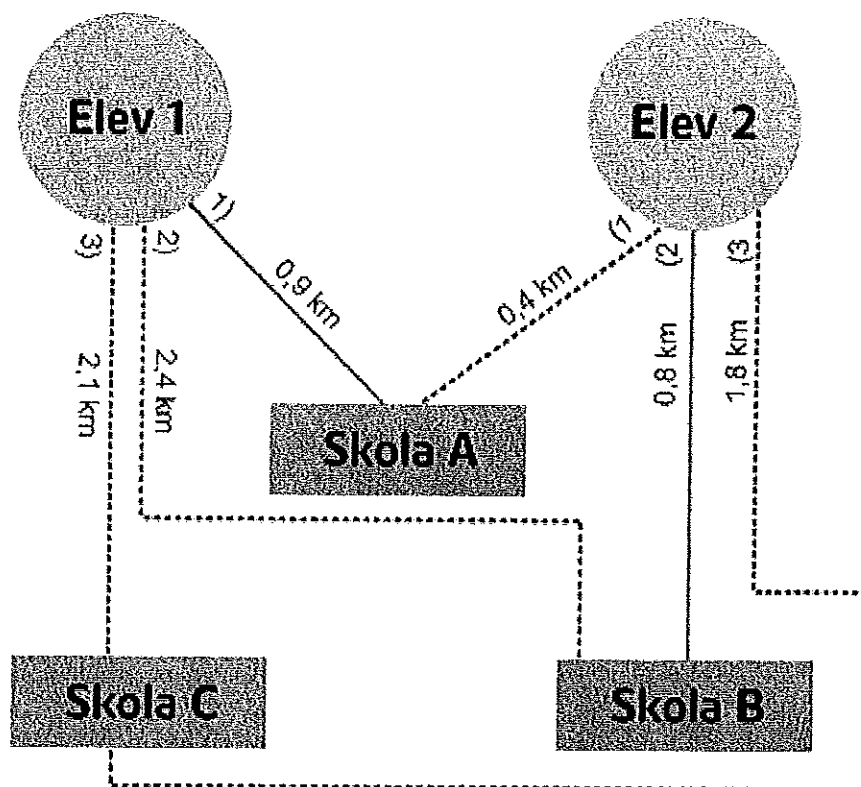
Barnet placeras i en skola utifrån föräldrarnas aktiva val. Föräldrarna väljer tre olika skolor, kommunala eller fristående, i eller utanför Täby. Alla tre valen innebär ett aktivt val. Om barnet inte kan erbjudas plats på någon av de tre valda skolorna, sker placering i den närmaste kommunala skolan i Täby som kan erbjuda plats. Det gäller även om barnets vårdnadshavare inte gjort något val.

Observera att om förstahandsvalet är en annan skola än den kommunala skola som ligger närmast, kan inte närhetsprincipen hävdas för andra- och tredjehandsvalet.

Eftersom *närhetsprincipen* är ett begrepp som lagstiftaren inte använder finns det inte heller någon rättslig definition. Kommunen måste därför tolka begreppet och tydliggöra innebörden lokalt.

Kommunens tolkning är att det är *den relativa närheten* för respektive elev som avgör. Det innebär att kommunen gör en jämförelse mellan alla sökandes relativa avstånd till den aktuella skolan. Den relativa närheten innebär inte att en elev är garanterad plats i den skola som ligger närmast hemmet eller att en elev som bor närmast den valda skolan automatiskt har förtur dit. Med avstånd avses den faktiska gång eller cykelvägen till skolan, inte fågelvägen.

Mätning av avstånd och bedömning av relativ närhet görs centralt i kommunen. Rektor fattar beslut om placering.

Skissen visar ett exempel på tillämpningen av relativ närhet

Elev 1 har sökt skola A, skola B och skola C. Elev 2 har också sökt skola A, skola B och skola C. Elev 1 har 0,9 km till Skola A, 2,4 km till Skola B och 2,1 km till skola C. Elev 2 har 0,4 km till skola A, 0,8 km till skola B och 1,8 km till skola C.

I det här fallet är det Elev 1 som får gå på skola A. Elev 1 har inga andra skolor i sin närhet förutom skola A och skulle få väsentligt längre till skolan än Elev 2 om han hänvisades till skola B eller C.

Tillämpning av principerna för skolval

När bestämmelserna kring skolvalet ska tillämpas kan det uppstå två olika situationer:

1. alla elever ryms, 2. alla elever ryms inte.

1. Alla elever ryms

Kommunen avgör hur många elever en skola rymmer. Kommunen är inte skyldig att bygga ut en skola för att alla som vill gå där ska få plats (förutsatt att det finns acceptabla alternativ för dem som inte ryms). Det är det som lagen avser med formuleringen *Kommunen får (annars) frångå elevens vårdnadshavares önskemål endast om den önskade placeringen skulle medföra betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för kommunen*. Kommunen kan besluta om en norm om maximal klasstorlek för att förekomma diskussioner huruvida alla intresserade elever ryms i en viss skola eller inte. Om en sådan norm saknas kan det vara svårt att hävda att det inte är möjligt att ta emot ytterligare en elev.

Kommunen måste också kunna ha några reservplatser för nyinflyttade elever.

2. Alla elever ryms inte

När antalet sökande överstiger antalet platser en skola kan erbjuda måste det ske en prioritering av de sökande. Hur detta ska gå till ger lagen ingen anvisning om, vilket förmodligen inte heller är möjligt p.g.a. att omständigheterna är så varierande.

Alternativ 1.

Huvudregeln är att barn ska placeras i den skola där barnets vårdnadshavare önskar att barnet ska gå. När antalet sökande överstiger antalet platser en kommunal skola kan erbjuda, gör skolan ett urval enligt närhetsprincipen. I de fall en utbildning kräver att de sökande har speciella färdigheter i idrott eller estetiska ämnen, som exempelvis musik och dans, kan hänsyn även tas till färdighetsprov.

Alternativ 2.

Huvudregeln är att barn ska placeras i den skola där barnets vårdnadshavare önskar att barnet ska gå. När antalet sökande överstiger antalet platser en kommunal skola kan erbjuda, gör skolan ett urval enligt närhetsprincipen. Rektor har möjlighet att göra undantag från huvudregeln med hänvisning till syskon.³ Barn- och grundskolenämnden ska informeras om rektors undantag.

³ Barn som har syskon som går på den aktuella skolan det läsår barnet ska börja i förskoleklass har förtur. Med "syskon" avses barn boende i samma hushåll. Definitionen av begreppet "hushåll" följer samma definition som

I de fall en utbildning kräver att de sökande har speciella färdigheter i idrott eller estetiska ämnen, som exempelvis musik och dans, kan hänsyn även tas till färdighetsprov.

Nedan ges exempel på konsekvenserna av tillämpningen av de olika urvalsprinciperna.

FALL 1

Jämförelse mellan tre barn, som alla har sökt till Rösjöskolan i första hand.

Elev A	Elev B	Elev C
Bor på Ekov. Har ej syskon	Bor på Kopparv. Har syskon på skolan	Bor/Flyttar in på Tallåsv. Sent val alt. nyinflyttning
Val: 1. Rösjöskolan 2. Täby friskola 3. Ellagårdsskolan	Val: 1. Rösjöskolan 2. Milstensskolan 3. Ellagårdsskolan	Val: 1. Rösjöskolan 2. Ellagårdsskolan 3. Täby friskola

Om antagningsprincipen är 1. Föräldrarnas val, 2. Närhetsprincip:

- A. får plats på Rösjöskolan (alt. 1)
- B. får plats på Milstensskolan (alt. 2, avslag på alt.1)
- C. får avslag på alla tre alternativen. Erbjuds skolskjuts till närmaste kommunala skola som har plats (Ytterbyskolan, Erikslundsskolan, Vallatorpsskolan)

Om antagningsprincipen är 1. Föräldrarnas val, 2. Syskonförtur 3. Närhetsprincip:

- A. får avslag på alla tre alternativen. Erbjuds skolskjuts till närmaste kommunala skola som har plats (Ytterbyskolan, Erikslundsskolan, Vallatorpsskolan)
- B. får plats på Rösjöskolan (alt. 1)
- C. får avslag på alla tre alternativen. Erbjuds skolskjuts till närmaste kommunala skola som har plats (Ytterbyskolan, Erikslundsskolan, Vallatorpsskolan).

gäller för förskolan och skolbarnsomsorgen, hämtat ur *Förordningen om statsbidrag inom förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg*, dvs. folkbokföringsadressen.

FALL 2

Jämförelse mellan tre barn, som alla har sökt till Viggbyskolan i första hand.

Elev D	Elev E	Elev F
Bor på Kjulauddsv. Har ej syskon	Bor på Timmergr. Har syskon på skolan	Bor /Flyttar in på Gästisv. Sent val alt. nyinflyttning
Val: 1. Viggbyskolan 2. Hägernässkolan 3. Drakskeppsskolan	Val: 1. Viggbyskolan 2. Hägernässkolan 3. Drakskeppsskolan	Val: 1. Viggbyskolan 2. Hägernässkolan 3. Drakskeppsskolan

Om antagningsprincipen är 1. Föräldrarnas val, 2. Närhetsprincip:

D. får plats på Viggbyskolan (alt. 1)

E. får plats på Drakskeppsskolan (alt. 3, avslag på alt. 1 och alt. 2)

F. får avslag på alla tre alternativen. Erbjuds skolskjuts till närmaste kommunala skola som har plats (Norskolan, Ytterbyskolan, Myrängen)

Om antagningsprincipen är 1. Föräldrarnas val, 2. Syskonförtur 3. Närhetsprincip:

D. får avslag på alla tre alternativen. Erbjuds skolskjuts till närmaste kommunala skola som har plats (Norskolan, Ytterbyskolan, Myrängen)

E. får plats på Viggbyskolan (alt. 1)

F. får avslag på alla tre alternativen. Erbjuds skolskjuts till närmaste kommunala skola som har plats (Norskolan, Ytterbyskolan, Myrängen).

Kommentar

De flesta föräldrar som gör skolval till förskoleklass väljer en skola i närområdet. Om det är en fristående eller kommunal skola tycks vara av mindre betydelse. Det är relativt långt mellan de kommunala grundskolorna, så minst ett av alternativen blir ofta en fristående skola. Om ett barn inte kan erbjudas plats på någon av de valda skolorna, ska barnet erbjudas placering på den närmaste kommunala skola som har plats.

Syskonförtur *före* närhetsprincip kan, se fallbeskrivningarna, få till följd att färre barn får något av sina val tillgodosedda. Resultatet kan också bli att vissa barn får så långt till en annan kommunal grundskola, att skolskjuts kan komma att behöva erbjudas.

Hittills har det inte varit de elever som ej fått plats på någon av de tre valda skolorna, som utgjort det största problemet. Det har handlat om några enskilda barn, och dessa har kommunen kunnat erbjuda plats i någon annan skola. Problematiken har snarare handlat om att föräldrar är missnöjda med att de inte får sitt förstahandsval tillgodosett. De känner sig tvingade att söka till tre skolor, trots att de bara önskar *en* viss skola för sitt barn.

Ytterligare en problematik har varit familjer med flera barn där ett barn går i skolan och ett syskon är på väg att börja sin skoltid. Från föräldrarna har det då funnits önskemål om att barnen ska gå i samma skola med hänvisning framförallt till praktiska skäl med lämning och hämtning.

För de föräldrar som är missnöjda med att ha erbjudits plats på sitt andra- eller tredjehandsval skulle kommunen, inom skolvalssystemets ram, kunna upprätta en reservlista för bevakning av föräldrarnas förstahandsval. En reservlista skulle kunna fungera ungefär på följande sätt:

När skolvalet har stängts och föräldrarna har informerats om barnets skolplacering, finns en möjlighet att (före ett visst datum) anmäla barnet till reservlistan, där motsvarande principer för placering tillämpas som för skolvalet. Under läsårets övriga tid kan önskemål om "Byte av skola" göras via systemet.

I stort sett samtliga rektorer med elever i förskoleklass som tagit ställning till förslagen till urvalsprinciper ovan har förordat att föräldrarnas val och närhetsprincipen, ska gälla även fortsättningsvis. Rektorerna har också varit negativa till att syskonförtur ska kunna gå före närhetsprincipen. Motiveringen för den ståndpunkten är att det underlättar för rektor att kunna stödja sig på skollagens skrivningar i de fall det uppstår diskussioner kring en elevs placering. Flera rektorer anser att syskonförtur skulle kunna användas som tredje princip, efter föräldrarnas val och närhetsprincipen. Det är också den lösningen som arbetsgruppen förordar.